

Ett ramverk för innovationspolitiken

Hur göra Sverige mer entreprenöriellt?

Pontus Braunerhjelm

Professor KTH, vd Entreprenörskapsforum

Klas Eklund

Adjungerad professor Lunds universitet,
Senior Economist SEB

Magnus Henrekson

Professor, vd Institutet för Näringslivsforskning

© Författarna och Samhällsförlaget

Samhällsförlaget
Box 5501, Storgatan 19
114 85 Stockholm
www.samhallsforlaget.se

Grafisk form: Ingse Ellesson, Ingse & Co
Omslagsfoto: Istockphoto, "Thinking Out of the Box"
Tryckeri: Tallinna Raamatutrükikoja OÜ, Tallinn Book Printers 2012
ISBN: 978-91-979432-8-4

Innehåll

Figurförteckning.....	6
Tabellförteckning.....	6
Förord.....	7
Sammanfattning.....	9
Kapitel 1 Uppgiften: Ett innovativt Sverige.....	13
Utmaningarna för Sverige.....	17
Globaliseringen.....	18
Tjänstesektorn och arbetsmarknaden.....	21
Kunskapsspridning i centrum.....	23
Flödet av kunskaper.....	23
Entreprenörens betydelse.....	25
Många sorters entreprenörer.....	26
Konkurrens och institutioner.....	27
Staten har viktig roll.....	28
Det svenska näringslivets utgångsläge.....	30
Kapitel 2 Modern tillväxtteori om innovationer och entreprenörer.....	39
Tillväxtmodellernas utveckling.....	43
Den neoklassiska skolan.....	45
Endogena, kunskapsdrivna tillväxtmodeller.....	47
Neo-schumpeterianer.....	50
Kritiken mot de endogena tillväxtmodellerna.....	51

De evolutionära tillväxtmodellerna – Schumpeters arv.....	54
Entreprenörskapets roll.....	55
Nya företag.....	59
Entreprenörskap som produktionsfaktor	60
Den evolutionära ansatsen i modellform.....	62
Småföretagens och entreprenörernas betydelse: Vad säger empirin?.....	67

Kapitel 3 Entreprenörskapets och innovationernas förutsättningar.....	71
Nationella innovationssystem.....	74
Studier av innovationssystem.....	74
Offentliga stöd till FoU.....	77
Tillväxt på företagsnivå.....	81
Den viktiga finansieringen av företagens expansion.....	83
Optioner hjälper byggandet av företag.....	87
Metoder för <i>exit</i>	88
Akademiskt entreprenörskap.....	90
De skattefinansierade välfärdstjänsterna.....	93
Agglomeration, kluster och innovation	96
Klusterbildning.....	97

Kapitel 4 En politik för att stimulera innovationer och entreprenörskap.....	101
Behovet av en bred strategi.....	103
Subventioner till FoU?.....	103
Inte bara nyföretagande eller småföretag.....	106
Gasellernas betydelse.....	107
Utbildningssystemet.....	108
Universitetens roll.....	110
Privat FoU.....	112
Beskattning av ägande och olika finansieringsformer	114
Beskattning av andra entreprenörsinsatser	117
Humankapitalets lönsamhet	120

Vikten av ett välde signerat skattesystem.....	122
Kanalisering av sparat.....	125
Arbetsmarknadens funktionssätt.....	127
Regleringar på arbetsmarknaden.....	128
Lönebildning.....	131
Arbetsmarknaden och socialförsäkringssystemet.....	133
Produktmarknadsregleringar.....	134
De skattefinansierade välfärdstjänsterna.....	136
Offentligt eller privat?.....	138
Kundval och konsumentskydd.....	141
Vinstens roll i välfärdssektorn.....	142
Bostadsmarknaden och agglomerationsfördelarna.....	144
Vikten av fungerande prisbildning.....	144
Drivkrafter för omflyttningar.....	146
Andra åtgärder för ökade agglomerationsfördelar.....	147
Attityder och kulturella föreställningar.....	148
Slutsatser.....	150
Kapitel 5 Ett ramverk för innovationspolitiken.....	153
Ett ramverk?.....	156
Ett ramverk för innovationspolitiken.....	158
Bygg och samla ihop kunskap.....	161
Spridning, innovation och kommersialisering av kunskap.....	162
Andra policyområden.....	166
Ett mer innovativt och entreprenöriellt Sverige.....	166
Appendix 1 En endogen tillväxtmodell med entreprenörer.....	169
Appendix 2 Att mäta entreprenörskap.....	177
<i>Referenser.....</i>	<i>181</i>
<i>Register.....</i>	<i>197</i>
<i>Om författarna.....</i>	<i>207</i>

Figurförteckning

1. BNP per capita i ett antal rika länder, 1991–2008	31
2. Totalfaktorproduktivitet (TFP) i ett antal rika länder, 1991–2008	32
3. Andel i eftergymnasial utbildning i ett antal rika länder, 1975–2008	33
4. FoU-intensitet i olika branscher, Sverige 1987–2007	34
5. Fasta investeringar som andel av förädlingsvärde, Sverige 1993–2008	35
6. Andel av totalt antal anställda per sektor, Sverige 1980–2008	36
7. Sambandet mellan årlig BNP-tillväxt och FoU-satsningar i 33 OECD-länder, 2001–2009	42
8. Entreprenörskap och tillväxt	57
9. Sambandet mellan EU:s innovationsindex och årlig BNP-tillväxt per capita, 2006–2010	76
10. Från idé till storföretag	82
11. Centrala faser i ett företags utveckling	84
12. Från utbildningsval till akademiskt entreprenörskap	91
13. Hushållens finansiella sparande som andel av disponibel inkomst, 1993–2010	126
14. Arbetsmarknadsregleringar och andel av befolkningen (18–64) involverad i <i>high-growth expectation early-stage entrepreneurship</i>	130
15. Produktmarknadsregleringar i ett antal länder	135

Tabellförteckning

1. FoU-stöd som andel av BNP i 27 länder år 2009	78
2. Effekter av FoU-stöd	105
3. Effektiva marginalskatter för olika kombinationer av ägare och finansiering i Sverige, valda år 1960–2010	116
A1. Olika motiv för företagande	180

Förord

Sveriges ekonomi har utvecklats väl under de senaste decennierna. Allt oftare lyfts Sverige fram som det goda exemplet när andra länder brottas med vikande tillväxt, stigande arbetslöshet och skenande statskulder. Förklaringarna till den lyckosamma utvecklingen kan hänföras dels till väl genomtänkta och genomförda ekonomisk-politiska reformer efter krisen i början av 1990-talet, dels till en icke oväsentlig portion tur: svensk industri var efter krisåren väl positionerad att möta en stigande efterfrågan såväl på nya områden (telekom) som från nya tillväxtländer (basindustri). Sverige stod väl rustat att ta vara på dessa möjligheter genom sina kompetenta, innovativa och FoU-intensiva storföretag.

Stabila statsfinanser och en trovärdig inflationspolitik är nödvändiga villkor för fortsatt förnyelse och ökat välstånd. Men det räcker inte. I takt med tilltagande globalisering och hårdnande konkurrenstryck blir innovationer och förnyelse allt viktigare. Allehanda rop på olika, inte alltid koordinerade, insatser hörs nu för att stärka innovationspolitiken. Regeringen lägger fram en proposition om forskningspolitik hösten 2012, där innovationer, enligt vad vi erfar, kommer att spela en viktig roll; dessförinnan ska den nationella innovationsstrategin ha presenterats. Socialdemokraterna vill inrätta en ”nationell innovationsberedning” med statsministern som ordförande. Att ett politikområde är hett garanterar dock inte att besluten blir väl avvägda. I denna bok hävdar vi att ett helhetsperspektiv är centralt – annars ris-

kerar åtgärder på ett håll att bli verkningslösa eller till och med att motverka andra insatser och försvaga innovationsförutsättningarna. Uppgiften är att skapa långsiktiga förutsättningar för att göra svensk ekonomi som helhet mer innovativ och kreativ.

Här bygger vi vidare på de tankar om ett innovationspolitiskt ramverk som framkommit i IVAs projekt ”Innovation för tillväxt” och som utvecklats i Entreprenörskapsforums årsböcker från 2010 och 2011.¹ Vår utgångspunkt har varit de finans- och penningpolitiska ramverken, men vi inser att uppgiften är betydligt svårare när det gäller innovation, som ju spänner över så många fler policyområden och vars mål är svårare att kvantifiera. Vi gör inte anspråk på att ha nått hela vägen fram och välkomnar förslag för att ytterligare konkretisera och stärka detta vårt föreslagna ramverk.

Vi vill tacka Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse för finansiellt stöd samt Bo Carlsson, Johan Eklund, Gunnar Eliasson, Håkan Gergils, Louise Johannesson, Joakim Jansson, Hans Lööf, Göran Marklund, Sten Nyberg, Gustav Martinsson och Per Thulin för värdefulla synpunkter och hjälp.

Stockholm den 1 juni 2012

Pontus Braunerhjelm Klas Eklund Magnus Henrekson

1. Se Braunerhjelm, red. (2010, 2011). IVAs rapport om innovationspolitiska system (Larsson 2012) kan ses som en kompletterande rapport även om vissa överlappningar med föreliggande rapport också förekommer.